

mgr Anna BIELIŃSKA

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Tytuł: „System zabezpieczeń dokumentów weryfikowanych przez Straż Graniczną oraz aktualne trendy fałszerskie”

W rozważaniach zawartych w niniejszej pracy podjęto problematykę systemów zabezpieczeń specjalnych dokumentów oraz analizę aktualnych trendów związanych z ich fałszowaniem. Dokumenty publiczne stanowią bardzo ważny aspekt i element systemu bezpieczeństwa państwa oraz ładu społecznego. Pełnią one szczególną rolę w kształtowaniu suwerenności państwa i obywateli, polegającą między innymi na weryfikacji tożsamości osób, identyfikacji przedmiotów, prawidłowemu przyporządkowaniu osób do uprawnień jakimi się posługują i praw, które im przysługują, potwierdzeniu stanu prawnego lub ochronie osób przed kradzieżą tożsamości.

Celem niniejszej pracy jest więc przybliżenie zagadnień związanych z bezpieczeństwem dokumentów publicznych weryfikowanych przez Straż Graniczną, dokonanie oceny poziomu zabezpieczeń specjalnych dokumentów zarówno wydawanych przez Państwa Członkowskie Unii Europejskiej, jak i państwa trzecie, porównanie i analiza istniejących zabezpieczeń specjalnych przed fałszowaniem pod względem ich skuteczności i funkcjonalności, omówienie postępu technologicznego związanego z bezpieczeństwem dokumentów publicznych oraz wytyczenie kierunków jego rozwoju. Zamierzeniem pracy doktorskiej jest również dogłębna analiza przestępstw skierowanych przeciwko ich wiarygodności, ze wskazaniem aktualnych trendów związanych z ich fałszowaniem.

Dokument jest w chwili obecnej jednym z najważniejszych elementów życia społecznego, pełni bowiem niejako rolę jedyne gwaranta poświadczającego, że dana osoba jest tą, za którą się podaje i umożliwia w ten sposób obywatelowi funkcjonowanie w społeczeństwie jako odrębnej jednostce, z zagwarantowanymi niezbywalnymi prawami do swobód obywatelskich, przemieszczania się lub rozporządzania swoimi dobrami i mieniem. Jako narzędzie autoryzacji, umożliwia dostęp do wielu mechanizmów społecznych, ekonomicznych i prawnych. Stanowi więc swoistego rodzaju instytucję prawną oraz prawnie chronioną. Wobec rosnącej liczby zagrożeń współczesnego świata przestępczością, kradzieżą tożsamości, zwiększaniem się liczby ludności, problemami migracyjnymi oraz oszustwami

finansowymi, możliwość zabezpieczenia się przed skutkami posługiwania się skradzioną tożsamością jest dla każdego człowieka kluczowym elementem ochrony swoich interesów i praw.

W pracy przyjęto tezę, że jednym z podstawowych warunków prawidłowego funkcjonowania państwa, zabezpieczenia rzetelności obrotu prawnego – gospodarczego oraz zapewnienia bezpieczeństwa obywateli jest kształtowanie systemu wiarygodności dokumentów oraz dbałość o ich bezpieczeństwo. Pomimo bowiem niewątpliwego postępu technologicznego i coraz skuteczniejszych metod zabezpieczania dokumentów przed fałszowaniem, odnotowuje się stały wzrost oraz dynamikę przestępczości wymierzonej przeciwko ich wiarygodności. Na wspomniane bezpieczeństwo dokumentów publicznych składa się szereg czynników stanowiących pełnowartościowy, kompleksowy system zabezpieczeń dokumentów, zapewniający ochronę przed atakami i zamachami na ich wiarygodność. System ten nie ogranicza się wyłącznie do warstwy technicznej dokumentów w postaci ich szaty graficznej oraz zaimplementowanych w nich zabezpieczeń specjalnych przed fałszowaniem, ale powinien realizowany być poprzez wdrożenie wszechstronnej polityki bezpieczeństwa państwa, polegającej na sprawowaniu pieczy i nadzoru nad dokumentami podczas całego cyklu ich życia, od momentu wytworzenia przez specjalistyczną instytucję do tego uprawnioną, dbałość o wysoką jakość produkcji, personalizacji, składowanie i przechowywanie oraz eliminowanie z obrotu i możliwości dalszego użycia dokumentów, które utraciły ważność. Kluczową kwestią jest również znajomość zasad prawidłowej i efektywnej weryfikacji autentyczności dokumentów zarówno przez funkcjonariuszy służb poszanowania prawa, urzędników i obywateli państwa, współpraca realizowana zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, polegająca na wymianie informacji dotyczących najnowszych trendów fałszerskich oraz modus operandi sprawców. Na zintegrowany, spójny system zabezpieczeń dokumentów przed fałszowaniem składa się również szeroko pojęta problematyka szerzenia edukacji narodowej w zakresie weryfikacji autentyczności dokumentów oraz uchwalenie jednolitego aktu prawnego mającego na celu unormowanie zagadnień związanych z tematyką dokumentów publicznych.

Rozprawa doktorska składa się z sześciu rozdziałów oraz wstępu i zakończenia będącego podsumowaniem podjętych w pracy rozważań i wniosków. W pracy ponadto przedstawiono zagadnienia związane z problematyką nazewnictwa oraz sposobu pojmowania roli dokumentu w świetle uregulowań prawnych oraz opracowań naukowych. W wyniku analizy przepisów, jawi się bowiem fakt, że na gruncie doktrynalnym wypracowano wiele definicji dokumentu, jednakże nie podlegają one jednolitym, spójnym regulacjom jurydycznym. W dysertacji

podjęto także kwestie związane z tożsamością ludzką oraz poruszono zagadnienia związane z dokumentami źródłowymi. Należy bowiem wskazać, że o ile dokumenty tożsamości i podróży wyposażone są w bogaty system zabezpieczeń specjalnych przed fałszowaniem, o tyle dokumenty pierwotne najczęściej nie posiadają ich w ogóle.

W rozprawie doktorskiej omówiono również trendy fałszerskie związane z wiarygodnością dokumentów, z uwzględnieniem poszczególnych ich rodzajów. Niewątpliwie do jednych z najgroźniejszych przestępstw należy kradzież tożsamości, umożliwiającą osobom dokonującym czynów zabronionych zawieranie transakcji finansowych, gospodarczych lub prawnych powodujących znaczne straty i wyrządzające krzywdę zarówno osobom fizycznym, jak i państwu. W pracy zaprezentowano zjawisko morphingu i posługiwania się dokumentami przez osoby nie będące ich posiadaczami, jak również poruszono problem związany z brakiem regulacji prawnych w zakresie wytwarzania i obrotu pseudodokumentów oraz tzw. dokumentów kolekcjonerskich.

Ponadto, z uwagi na kluczową funkcję poruszono także kwestie związane z biometrią, mającą na celu wyeliminowanie fałszerstw wynikających z braku jednoznacznego powiązania dokumentu z daną osobą, uwzględniając złożoność powyższej problematyki.

W pracy dokonano analizy możliwości i rozwiązań prawnych mających na celu podniesienie bezpieczeństwa wiarygodności dokumentów publicznych, natomiast ostatni rozdział dysertacji poświęcony został zagadnieniom ustawowych sankcji karnych wymierzanych za przestępstwa popełnione przeciwko wiarygodności dokumentów, zaniechaniom systemowym w postaci braku programów edukacyjnych skierowanych zarówno do społeczeństwa, jak i przedstawicieli organów administracji rządowej oraz przysłym rozwiązaniom organizacyjno – prawnym.

Należy nadmienić, że w prawodawstwie polskim brak jest spójnych, jednoznacznych i przejrzystych przepisów dotyczących zagadnień związanych z dokumentami publicznymi. Istnieje zatem konieczność opracowania i wdrożenia regulacji w zakresie doprecyzowania terminologii dotyczącej dokumentów publicznych, określenia i zastrzeżenia ich wzorów, zabezpieczeń specjalnych oraz metod ich implementacji, sposobów personalizacji, zasad zamawiania, wydawania, wytwarzania i unieważniania dokumentów publicznych, w celu zagwarantowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa państwa i ich użytkowników.

W chwili obecnej brak jest ustawy, która w sposób spójny oraz kompleksowy normowałaby problematykę dokumentów publicznych. Istnieją również luki prawne, polegające na braku regulacji prawnych oraz orzecznictwa w zakresie dokumentów fantazyjnych, kamuflażowych, fikcyjnych oraz tzw. kolekcjonerskich. Niedostateczny jest

również poziom zabezpieczeń niektórych dokumentów tzw. źródłowych (pierwotnych), stanowiących podstawę do wydania dokumentów tożsamości i podróży, jak również szereg innych, równie ważnych dokumentów pozbawionych jest zabezpieczeń specjalnych przed fałszowaniem, adekwatnych do pełnionych przez nie funkcji, umożliwiając ich przerabianie bądź podrabianie.

Dalszy, nowy kierunek w zakresie podniesienia bezpieczeństwa państwa oraz zapewnienia pełnej i wiarygodnej identyfikacji i weryfikacji tożsamości ludzkiej, powinien wyznaczony być wprowadzeniem dokumentów biometrycznych z warstwą elektroniczną zawierającą dane personalne ich posiadaczy. Zaimplementowane informacje biometryczne mają bowiem za zadanie utworzenie nierozzerwalnego, wiarygodnego połączenia dokumentów z ich posiadaczami oraz wyeliminowanie możliwości posługiwania się nimi przez osoby nie będące ich właścicielami. W świetle powyższych rozwiązań, należy jednak podkreślić wagę obecnie istniejących, tradycyjnych zabezpieczeń specjalnych dokumentów, stanowiących ich integralną warstwę techniczną. Umożliwia ona sprawną i efektywną kontrolę oraz weryfikację ich autentyczności przez przedstawicieli służb poszanowania prawa, natomiast dbałość o rzetelny poziom zabezpieczeń specjalnych dokumentów oraz ich rozwój należeć powinna do władz państwa.